

MUALLIM, POLAZNIK MEKTEBA I RODITELJ

Aljo CIKOTIĆ

UDK 28-37.011.3-051
28-472-053.2

SAŽETAK: Uloga koju muallim ima u mektebu i savremeni trenutak zahtijevaju od njega da bude osoba od povjerenja, odgajatelj, savjetodavac, organizator, koordinator, inovator – jednom riječju svestrana ličnost. Muallimu je u svemu uzor Allahov poslanik, Muhammed, s.a.v.s. za kojeg su u 22. ajetu kur'anske sure Al-Ahzab kaže: *Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onog koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu i koji često Allaha spominje.* Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je na najvećem stupnju morala. Bio je čestit i pošten, istinoljubiv i pravedan, vedra čela i dobronamjeren. Govorio je polahko i jasno, oblačio se ukusno i čisto, šalio se na primjeren način. Obilazio je bolesne i ulijevao im nadu. Uspješno odgajati i obrazovati generacije muslimana može samo onaj ko je odgojen i obrazovan. Ovaj rad ima za cilj dati smjernice muallimu kako da bude što uspješniji u svome radu, a odnose se na poželjne osobine, kreativnost i inovativnost u mektebu, kao i aktivnu saradnju s polaznicima mekteba i njihovim roditeljima. Od ovog odnosa uveliko zavisi uspjeh u našim mектебима.

Ključne riječi: muallim, polaznik mekteba, roditelj

1. Uvod

O vjernici, čuvajte sebe i svoje porodice od vatre, čije će gorivo ljudi i kamenje biti.
(Kur'an, 66: 6)

Prema Buharijinoj (2008: 663) zbirci hadisa, Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Svako novorođenče se rađa u fitri (prirodnoj urođenoj vjeri islamu) pa ga njegovi roditelji (svojim odgojem) učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom.* (Hadis, n.d.)

Islam je vjera koja se temelji na znanju kao primarnoj potrebi svakog ljudskog bića. Prva objava Uzvišenog Stvoritelja upućena posljednjem poslaniku, Muhammedu, s.a.v.s., upućuje na učenje čime je znanju data velika počast: *Čitaj, u ime Gospodara tvoga Koji stvara, stvara čovjeka od*

*ugruška! Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, koji poučava peru, koji čovjeka poučava onome što ne zna.*¹ (Kur'an, 96:1:5). Učiti i sticati nove sposobnosti u ime Allaha, dž.š., za muslimane predstavlja progres i napredak cjelokupnog društvenog okruženja. Ova naredba propagira nauku ukazujući na njen značaj, i poziva na borbu protiv nepismenosti. Uzvišeni Allah je odabrao čovjeka i uzdigao ga u odnosu na sva ostala stvorenja razumom i sposobnošću da svoje mišljenje artikulira. Zato je važno da od momenta kada postane svjestan bude u stalnoj aktivnosti koja će ga dovesti do istinske spoznaje, da razumije i cijeni ono što njegov Gospodar za njega stvara.

Učenje i poučavanje predstavlja srž i duh islama, a vrijednost ove obaveze jasno se ogleda u kur'anskim

ajetima *Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju?* (39:9) i *Allaha se boje od robova njegovih – učeni* (35:28).

Stjecanjem znanja i njegovim prenošenjem ide se najjednostavnijim putem do Dženneta i Allahovog zadovoljstva. Prema Buharijinoj (2008 : 76) zbirci hadisa Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Ko krene na put tražeći nauku, Allah će mu olakšati put prema Džennetu.* (Hadis, n.d.)

U Bosni i Hercegovini mekteb predstavlja prvo organizirano učilište za djecu u okrilju Rijaseta Islamske zajednice. U ovom vremenu, pored mektepske nastave, znanje o vjeri stječe se u porodici, kroz vjeronauku u školi, putem medija i na druge načine. Međutim, i pored toga, uloga i značaj mekteba u općoj vjerskoj edukaciji, zapravo, postaje još važnija i kompleksnija.

Mekteb je, zapravo, nezaobilazna faza islamskog odgojno-obrazovnog djelovanja u toku sazrijevanja mlade

¹ Svi prijevodi kur'anskih ajeta koji su navedeni u ovom radu, dati su prema: Kur'an s prevodom. (1991). Preveo:

Besim Korkut. Medina: Kompleks Hadimul-haremejniš- šerifejn el-Melik Fahd za štampanje Mushafi šerifa.

ličnosti. Ukoliko ta faza bude pre-skočena ostat će praznine u znanju i praksi pojedinca jer svi drugi oblici islamske edukacije predstavljaju nadgradnju znanja o vjeri i podrazumijevaju mekteb. Mekteb ima specifičan plan i program odgojno-obrazovnog rada kroz koji se, pored zaokruženog osnovnog znanja o vjeri, osoba upoznaje sa odgojnim vrijednostima, usvaja islamsko ponašanje, te stječe vještine i navike primjene islamskih propisa i življenja u vjeri. (Begović, 2012)

Porodični ambijent jeste najvažniji ali nije jedini koji presudno utječe na formiranje islamske ličnosti. Osim toga, savremena porodica uglavnom nema sve one kompetencije i potencijale koji su potrebni da bi se djetetu pružio adekvatan nivo islamskih odgojno-obrazovnih sadržaja. Islamska zajednica kroz mekteb osigurava odgovarajući sistem i oblik odgojno-obrazovnog rada koji predstavlja snažnu i neophodnu pomoć u ispunjavanju roditeljske obaveze islamskog odgajanja djece. Mekteb svojim programski osmišljenim, ciljno usmjerenim i institucionaliziranim djelovanjem efikasno pomaže vjerskom odgojno-obrazovnom profiliranju dječije ličnosti. Osim toga, mekteb je i temeljna spona između porodice i džemata. Kroz mekteb se odgovarajućim odgojno-obrazovnim sadržajima omogućava socijalizacija mladih ličnosti i priprema njihova integracija u džemat. Promjene koje se događaju u društvu i koje neminovno zahvataju kako muslimansku porodicu i džemat, tako i Zajednicu u cjelini, proizvode novu društvenu stvarnost i, nema sumnje, pred mekteb, kao temeljnu islamsku odgojno-obrazovnu ustanovu, postavljaju nove izazove, donose potrebe novog i svestranijeg angažmana.

U promijenjenim okolnostima mekteb ne može ostati "izolirana stanica" u kojoj se samo stječe osnovno znanje o vjerskim propisima i vještine njihove primjene. Mekteb treba izrasti u ustanovu koja će na nivou jednog džemata, zajedno sa džamijom, biti centar koji će svojim sadržajima

i modelima funkcioniranja odgovoriti različitim duhovnim potrebama svih džematlija. (Isto)

Polaskom djeteta u mekteb, u život porodice ulazi nova osoba – muallim. Tim se događajem javlja potreba saradnje tri glavna faktora odgoja i obrazovanja u našim mektebima: muallima, polaznika mekteba i roditelja.

Roditelji najčešće ne mogu birati muallima djetetu, također ni muallimi ne mogu birati roditelje čije će dijete poučavati. Stoga je vrlo bitno da započnu dobru međusobnu saradnju u uvjerenju da je jedini cilj dobrobit i uspjeh djeteta na oba svijeta.

2. Muallim

Islamska pedagoška misao stoljećima je bila na stanovištu da je odgajatelj – muallim, ključni pedagoški faktor na kojem počiva cjelokupni odgojno-obrazovni proces, i to s punim pravom, jer kvalitetan muallim svojim ličnim kvalitetom uspijeva nadomjestiti nedostatke nastavnog sadržaja kojeg djeca uče, kao i nedostatak nastavnih sredstava, učila, pomagala i knjiga, koja sama po sebi nikada nisu mogla nadomjestiti nedostatak i slabe kvalitete muallima. Tek će savremeno društvo, naučnim i tehnološkim dostignućima (prvenstveno računarima), učiniti da prvo mjesto didaktičkog trougla zauzme učenik, koji je oduvijek i bio glavni cilj odgojno-obrazovnog procesa. Budući da Allahov Poslanik, s.a.v.s., sasvim izričito ukazuje na odgajatelja kao odgovorno lice koje će za svoj emanet odgovarati na Sudnjem danu, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je sasvim izričito ukazao i na sposobnosti i kvalitete koje treba posjedovati svaki odgajatelj. Ovo je istaknuta prednost Resulullahovog, s.a.v.s., pristupa cjelokupnoj pedagogiji, jer dok je u zapadnoj pedagogiji težište pri pripremanju i osposobljavanju odgajatelja uglavnom na *stručnim* obilježjima, pedagoškim, psihološkim, opštim znanjima i dr., Allahov Poslanik, s.a.v.s., težište prebacuje na potpuno drugu stranu, naravno, nimalo ne zapostavljajući *stručne kvalitete*.

Ali oni bez sljedećih osobina u Poslanikovo pedagogiji očitito ne predstavljaju mnogo.²

Prema brojnim hadisima vidi se da Allahov Poslanik, s.a.v.s., od odgajatelja, muallima traži posebno zalaganje i odgovornost za emanet koji su preuzeli, a od njih se očekuju: Iskrenost, bogobojaznost, blagost i staloženost, samilost, odgovornost, empatija i inovativnost.

Muallim svjestan svoje pozicije autoriteta i uzora u odnosu na djecu, mora imati na umu da djeca primijete iskrenost i srčanost. S druge strane, svjestan emaneta odgoja koji je preuzeo, muallim također stalno mora imati na umu da za svoje ponašanje i postupke ima odgovornost pred Allahom.

Od muallima se, prema predajama od Božijeg Poslanika, očekuje da u toku poziva zna:

- Da se u odnosu s drugima, posebno djecom, djela ostavljaju snažniji utisak od riječi
- Da se grubošću i srdžbom postiže kontraefekt
- Da se prema svakom djetetu odnosi sa samilošću, na način kako se odnosi prema svojoj djeci
- Da u svakom momentu bude svjestan emaneta koji je preuzeo
- Da slijedi metodologiju Božijeg Poslanika i bude inovativan
- Da razumije djecu koju poučava, njihove godine, stanja, želje, mogućnosti i stremljenja
- Da bude pravedan, umjeren i prilagodljiv

Allahov Poslanik, s.a.v.s bi, kako to Kur'an nalaže (33:21) trebao biti uzor svakog muallima: *Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onog koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu i koji često Allaha spominje*, jer je on svoju pedagogiju crpio je iz Allahove knjige, Kur'ana. Njegov moral je bio oličjenje Kur'ana u praksi. On je bio na najvećem stupnju morala i odgojio je najbolju generaciju

² Vidi: <http://fis.edu.rs/blog/2011/06/07/osobine-i-sposobnosti-koje-mora-posjedovati-muallim>.

muslimana. Samo onaj ko je odgojen može uspješno odgajati druge. Islam i njegovo učenje nije nedostižna filozofija, niti je prezahtjevan, već je sasvim prirodno učenje, primjeren i duši i tijelu.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., nastupa vedra čela, s dobrom namjerom; on govori jasno i polahko, odmjereno, privlačno; on se oblači ukusno, čisto, bez ekstravagancije; on koncizno iznosi svoj stav; on "slika" na pijesku; on ponavlja izrečeno; on pita onoga kome prenosi poruku; on pohvali; on ukori; on obeća i neizostavno ispuni obećanje, on traži oprost od onoga koga nehотиčno uvrijedi; on se inteligentno šali ne uvrijedivši onoga na čiji račun to čini, dapače, još više se približi takvoj osobi; on obilazi bolesne i ulijeva im nadu; on oprašta onome kome treba oprostiti; on pravedno postupa; on hodi odmjereno, ponosno, nikada oholo; ukratko – on se drži kur'anskog "srednjeg puta" u cjelokupnom stilu svoga življenja (Ebu Gudde, 2003).

Dr. Refik Čatić kaže: "Da bi nastavnik mogao prihvatiti i funkcionisati s novim ulogama, mora, prije svega, biti dobar poznavatelj svoje struke, da solidno poznaje pedagogiju, psihologiju, didaktiku, metodu, filozofiju, da voli djecu i ima razvijene stvaralačke komunikacije i interpersonalne odnose, da je sposoban stvarati povoljnu pedagošku klimu u učeničkom i nastavničkom kolektivu, da je raznovrstan u radu i da oduševljava svojim radom."

Osnovni motiv za svakoga ko se opredijeli za poziv muallima morao bi da bude zasnovan na bogobojaznosti i želji za ispunjenjem emaneta povjerenog svim odgajateljima. Svaki muallim mora znati da je njegov zadatak, u odnosu na sva ostala zanimanja, najbliži zadacima Allahovih poslanika, samim tim ahiretska nagrada je i najveća za njih, odnosno kazna za zapostavljanje emaneta najteža. S obzirom da su poslanici bili

najbolji i Allahu, dž.š., najbliži ljudi svog vremena, adekvatno tome imali su i najteža i najveća iskušenja. Posao muallima podrazumijeva veliku ljubav prema djeci, želju da im se pomogne da uče i uspiju u životu, a to će postići principijelnim islamskim načinom življenja, uz želju da se polaznici mekteba slobodno razvijaju i sami spoznaju vrijednosti islama. Muallim treba nastojati da se permanentno usavršava i obrazuje, da bude entuzijasta, precizan i odgovoran za kvalitet svog rada. Osmijeh, susretljivost i otvorenost muallima privlači djecu i zadržava ih u mektebu.³

3. Polaznik mekteba

Djeca imaju jedno djetinjstvo. Od kvalitete njihova odgoja i obrazovanja zavisi koliko će biti kvalitetne generacije u budućnosti. Navike i sposobnosti koje steknu u mladosti ponajviše će ih opredijeliti za ostatak života. Na putu njihove izgradnje u stabilne ličnosti mekteb i muallim imaju vrlo značajnu ulogu. Djeci je potreban živi uzor, neko u koga će imati povjerenje i ko će im stručno pomoći da pravilno savladaju izazove svog vremena. Lijepo društvo i sigurno okruženje ambijent su za izrastanje djece u stabilne i samosvjesne ličnosti.

U osnovi, cijeli proces odgajanja djece trebalo bi da se zasniva na tri vrlo važna načela: razumijevanju, poštovanju i prihvatanju – "naše razumijevanje dječijih potreba, poštovanje njihove 'samostalnosti', prihvatanje onakvim kakvi jesu, sa svim njihovim mahanama i greškama, ali i zalaganje u korigiranju njihovih mahanama i grešaka. Najvažnije je da djeca osjete da ih mi razumijemo, poštujemo i prihvatamo." (Šejh Hani Abdulkadir, predavanje pod nazivom "Min edžli ebmaina")⁴

Iz hadisa nam je poznato da se Poslanik, s.a.v.s., prema djeci odnosio s blagošću, pažnjom, ljubavlju i

poštovanjem. Stoga, važno je da muallim kao i roditelj ima na umu da čuva dostojanstvo djeteta, da ga ne povrijedi i da mu se obraća s punom pažnjom, jer takav odnos utiče na njegov zdrav psiho-socijalni razvoj.

Razumljivo je da, u današnje vrijeme, veliki broj roditelja imaju želju da njihova djeca pored škole trebaju biti uključena u mnoge sekcije, trebaju se baviti sportom, itd. S obzirom na vrijeme, danas je u mektebu nužno kreirati inovativne sadržaje, ponuditi bolje uvjete kako bi pored ostale ponude za usmjereni odgoj bio privlačan te roditeljima i djeci prihvatljiv.

Ne postoji način da se djecu prisili na redovnost pohađanja mektepske nastave, osim da se raznovrsnim aktivnostima privuče pažnja i interesovanje. To se može postići poticajnim sredstvima; da se tokom mektepske nastave nagrađuju najuspješniji i oni koji su najljepšeg ponašanja, naprimjer organizovanjem druženja, zajedničkih iftara, izleta, ekskurzija. Također, muallim se može potruditi da sazna kakvim poticajnim mjerama bi djeca ove generacije bila zadovoljna, te pokušati zajedničkim snagama ih i osigurati. Na taj način bi svi uključeni u proces odgoja djece, dugoročno oblikovali pozitivnu i kreativnu džematsku mikroklimu u kojoj su svi zastupljeni i uvažavani.

4. Roditelj

Hoće li muallim ući u porodicu svojim radom i djelovanjem kao najiskreniji prijatelj sasvim sigurno ovisi o sva tri faktora. Temelj zdravog sistema odgoja i obrazovanja je uključivanje roditelja u aktivnosti u mektebu. Mekteb koji je usmjeren na dijete vidi roditelje kao svoje najvažnije partnere jer su oni ti koji najbolje poznaju svoje dijete. Muallimi treba da uvažavaju roditelje, kao što roditelji treba da uvažavaju njih. Njihove su uloge u odgoju i obrazovanju djeteta različite, ali komplementarne.

Uzajamno poštovanje, dijeljenje informacija, dogovaranje i zajedničko odlučivanje, nužno je kako bi se

³ Navedeno prema: <http://fis.edu.rs/blog/2011/06/07/osobine-i-sposobnosti-koje-mora-posjedovati-muallim>.

⁴ Navedeno prema: <http://el-asr.com/tekstovi/islamska-nacela-u-odgoju-djece/>

ispunila odgovornost za razvitak djeteta. Treba imati na umu da je za postizanje navedenog potrebno vrijeme i trud uključenih. Međutim, kada se u obzir uzmu brojne prednosti koje dobra saradnja ima za obje strane, ali, još važnije, za samo dijete, to je mala cijena koju treba platiti. Muallim i roditelji su na istoj strani, na strani djeteta.

Odgajatelji, baba i majka, trebaju pokušavati razumjeti svoje dijete. Liječiti njegove greške blago, ali odlučno, strpljivo, ali konstantno. Ne smiju sebi dopustiti da se brzo naljute, da upućuju mnoge zahtjeve, jer time gube autoritet kod odgojenika. (Hasanović, 2002.)

Svjestan i za saradnju spreman roditelj daleko je korisniji za sebe i

svoju djecu, ali i za džemat i Islamsku zajednicu. Kontinuiran rad i izravan kontakt s roditeljima pospješuje i podiže na veći nivo saradnju i njihov doprinos za opće dobro.

Stavovi roditelja su izuzetno pozitivni prema velikom broju aktivnosti u mekterskoj nastavi koje su obuhvaćene istraživanjem koje je proveo imam Ahmed Skopljak (2014.)⁵ pri izradi magistarskog rada o temi mekteba. Najmanje zadovoljstva u anketi su pokazali po pitanju saradnje sa muallimima. Odnos roditelja prema mekterskoj nastavi i muallimima koji tu nastavu provode, u nastavku ovog rada ilustrirat ćemo dijelom spomenutog istraživanja.

Kada je istraživao odnos muallima prema postignuću učenika i

mišljenju roditelja postavio je prvu podhipotezu:

Muallim stavlja postignuće učenika u središte aktivnosti mekteba i uvažava mišljenje roditelja o važnim pitanjima.

Provjera pouzdanosti mjerne skale, po procjeni roditelja, od 4 indikatora o postignućima učenika i uvažavanja mišljenja roditelja o važnim pitanjima Tabela 3, Kronbahovim koeficijentom ALFA = 0,735 ukazuje na veoma dobru pouzdanost i unutrašnju saglasnost skale za ovaj uzorak ispitanika, bez obzira na mjernu skalu manju od 10 stavki. Srednja vrijednost korelacije između parova vrijednosti na skali iznosi 0,423 (optimalna između 0,20 i 0,40), dakle, korelacija među stavkama je veoma snažna.

Tabela 3. Mjere centralne tendencije, varijabilnosti i distribucije frekvencije obilježja odnosa muallima prema postignuću učenika i uvažavanju mišljenja roditelja o važnim pitanjima

Indikator	N	M	SD	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Mual 1	223	1.48	.63	59,60	33,20	7,20	0,00	0,00
Mual 2	223	1.56	,68	55,20	34,10	10,80	0,00	0,00
Mual 3	223	1.32	,60	74,90	17,90	7,20	0,00	0,00
Mual 4	223	1.21	,43	80,30	18,80	0,90	0,00	0,00

Izračunata aritmetička sredina (M) svih indikatora od 4,51 pokazuje da muallim stavlja postignuće učenika u središte aktivnosti i da uvažava mišljenje roditelja o važnim pitanjima. Vrijednost standardne devijacije (SD) od 0,58 ukazuje da je rasipanje oko aritmetičke sredine veoma malo, što potvrđuje i koeficijent varijabilnosti (CV) od 12,86 a time i veoma dobru homogenost dobivenih rezultata za ovaj uzorak ispitanika.

Analizom rezultata Tabele 3 kada je u pitanju stavljanje postignuća učenika od strane muallima u središte aktivnosti mekteba vidimo da roditelji pokazuju izrazito visok nivo slaganja i 59,60% se uglavnom slaže a svega

7,20% roditelja se djelimično slaže. Vrlo je interesantno da po ovom pitanju nema nijedan ispitanik koji se ne slaže. Na osnovu navedenih rezultata možemo zaključiti da roditelji smatraju da muallimi stavljaju postignuće učenika u središte aktivnosti mekteba.

Na osnovu dobivenih rezultata Tabela 3 o uvažavanju mišljenja roditelja o važnim pitanjima od strane muallima vidimo da se 55,20% roditelja potpuno slaže, 34,10% uglavnom slaže a 10,80% se djelimično slaže. Također nije zabilježen nijedan ispitanik da se ne slaže pa prema tome možemo reći da roditelji smatraju da muallimi uvažavaju njihovo mišljenje o važnim pitanjima.

Ako pažljivo analiziramo Tabelu 3 po pitanju poštivanja učenika i podsticanja na rad i zalaganje od strane

muallima vidimo da se 74,90% roditelja potpuno slaže s tom konstatacijom, 17,90% uglavnom slaže, a svega 7,20% se djelimično slaže. Budući da ni po ovom pitanju nije zabilježen nijedan roditelj koji se ne slaže možemo zaključiti da roditelji smatraju da muallimi poštuju učenike i podstiču ih na rad i zalaganje.

Detaljnim pregledom Tabele 3 vidimo da roditelji pokazuju izuzetan nivo zadovoljstva pa ih se čak 80,30 % potpuno slaže s konstatacijom da su zadovoljni aktivnostima muallima u mektebu, 18,80% uglavnom slaže a samo 0,90% se djelimično slaže. Dodamo li tome da nema nijedan ispitanik koji se ne slaže zaključujemo da su roditelji u velikoj mjeri zadovoljni aktivnostima muallima u mekterskoj nastavi.

⁵ Dijelove istraživanja objavljujemo po odobrenju autora.

Tabela 4. Muallim stavlja postignuće učenika u središte aktivnosti mekteba i uvažava mišljenje roditelja o važnim pitanjima – stavovi ispitanika s obzirom na spol

Parametar	Spol	N	M	SD	Razl. M	F	Sig.	t-vrijed.	Sig.
Mual1234Z	M	126	4,607	,451	,068	,006	,938	1,100	,273
	Ž	97	4,539	,468					

Napomena: * – nivo značajnosti od 0,05

Analizom Tabele 4 vidimo da ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol a kad se radi o postignuću

učenika i uvažavanja mišljenja roditelja od strane muallima. Izračunata aritmetička sredina (M) nam pokazuje

da muškarci u odnosu na žene imaju pozitivnije stavove, te da je odstupanje (SD) veće kod ispitanika ženskog spola.

Tabela 5. Stav muallima o postignuću učenika i mišljenju roditelja s obzirom na mjesto stanovanja: F – test

Parametar	N	Df	F	Sig.
Mual1234Z	223	2	2,426	,091

Vrijednost F-testa i njegova značajnost nam pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika između ispitanika s obzirom na mjesto stanovanja ispitanika.

Tabela 6. Upoređivanje značajnosti s obzirom na mjesto stanovanja

NASELJE		MD	SE	SIG.
Gradski	prigradski	-,148'	,074	,048
	seoski	-,156	,082	,059
Prigradski	gradski	,148'	,074	,048
	seoski	-,008	,073	,913
Seoski	gradski	,156	,082	,059
	prigradski	,008	,073	,913

Na osnovu dobivenih rezultata (Tabela 6) vidimo da postoji statistički značajna razlika između ispitanika koji

žive u gradu i ispitanika koji žive u prigradskom naselju kada je riječ o postignuću učenika i uvažavanju mišljenja

roditelja od strane muallima. Dok razlika između gradskog i prigradskog naselja nije statistički značajna.

Tabela 7. F-test s obzirom na stepen obrazovanja

Parametar	N	Df	F	Sig.
Mual1234Z	223	3	1,401	,243

Analizom Tabele 7 vidimo da ne postoji statistički značajna razlika između ispitanika s obzirom na stepen obrazovanja a kada je riječ o prvoj podhipotezi.

Tabela 8. Upoređivanje značajnosti s obzirom na stepen obrazovanja

STEPEN OBRAZOVANJA		MD	SE	SIG.
OŠ	SSS	,043	,094	,647
	VŠS	,258	,153	,094
	VSS	,143	,117	,222
SSS	OŠ	-,043	,094	,647
	VŠS	,215	,132	,106
	VSS	,100	,087	,253
VŠS	OŠ	-,258	,153	,094
	SSS	-,215	,132	,106
	VSS	-,115	,149	,440
VSS	OŠ	-,143	,117	,222
	SSS	-,100	,087	,253
	VŠS	,115	,149	,440

Napomena: nivo značajnosti od 0,05

Dakle, na osnovu dobivenih rezultata zaključujemo da ne postoji statistički značajna razlika između ispitanika s obzirom na stepen obrazovanja kada je u pitanju stav muallima o postignuću učenika i mišljenju roditelja o važnim pitanjima.

Na osnovu dobivenih rezultata potvrđena je prva podhipoteza: *Muallim stavlja postignuće učenika u središte aktivnosti mekteba i uvažava mišljenje roditelja o važnim pitanjima.*

Roditelji pokazuju želju da još više budu dio procesa mektepske nastave i da njihova uloga bude veća. Potrebno je još više uključivati roditelje u aktivnosti mektepske nastave, razvijati i njegovati partnerske odnose s njima. Dati prostora roditeljima da poboljšaju svoj doprinos, da se uključe u donošenje važnih odluka, i da se uvažava njihovo mišljenje po pitanju unapređenja saradnje i poboljšanja rada i rezultata u mektebu.

5. Zaključak

Kao ummet nauke, svjesni da prvi imperativ nije bio *Vjeruj već Uči*, muslimani u svakom vremenu, pa tako i mi, treba da razmišljaju kako da ovaj imperativ kao zajednica što bolje implementiraju. Proces odgoja i obrazovanja traje sve vrijeme našeg života na dunjaluku, pa je stoga potrebno svakom dobu prilagoditi primjeren način da bi se postigli što bolji rezultati.

Nesporno je da se od muallima očekuje puno kada je u pitanju mekteb. Na njima je najveća odgovornost. Oni obrazuju i odgajaju nove generacije. Međutim, značajna pomoć u njegovim aktivnostima treba doći od roditelja i od organa Islamske zajednice koji mogu i koji su po prirodi svojih ovlasti pozvani da kvalitetnije rješavaju statusna pitanja muallima.

Iako se mektebu oduvijek pridavao veliki značaj, njegov status u Zajednici do sada nije dostigao željeni nivo koji

bi odgovarao potrebama odgojno-obrazovnog rada. Mekteb je kroz cijelu povijest svoga postojanja imao zadatak da adekvatno i kvalitetno odgaja nove generacije u vjeri. Da bi se uspostavio mekteb koji će odgovoriti zahtjevima svestranog cjeloživotnog učenja vjere treba prema njemu onda imati adekvatan pristup.

Čini se da je Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, i pored svih otežavajućih faktora, uveliko na putu strateški važnih reformskih procesa u području mektepskog odgojno-obrazovnog rada. Viđenje mekteba kao centra iz kojeg se programiraju različiti sadržaji vjerskog obrazovanja, kulturnog uzdizanja i brojne društvene aktivnosti na nivou jednog džemata, ma koliko izgledalo nedostižno ili iluzorno, nije više samo ideja ili projekcija. Ono polahko postaje realnost i sve više prerasta u proces koji može i treba biti naš odgovor na izazove i potrebe vremena u kojem živimo.

Izvori i literatura

- Kur'an s prevodom. (1991). Preveo: Besim Korkut. Medina: Kompleks Hadimul-haremejniš- šerifejn el-Melik Fahd za štampanje Mushafi šerifa.
 Buhari, Muhammed b. Ismail. (2008.) *Sabihu-l-Buhari*. Vol.4. str. 663. hadis br. 6599. Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH.
 Buhari, Muhammed b. Ismail. (2008.)

- Sabihu-l-Buhari*. Vol.1. str. 76. hadis br. 67. Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH.
 Ebu Gudde, A. (2003.) *Poslanik kao učitelj i njegovi metodi u poučavanju*. Prijevod Bekir Makić i Enver Ujkanović. Novi Pazar: El-Kelimeh.
 Hasanović, Z. (2002.) Kazna kao sredstvo odgoja. U: *Novi Muallim*, III, br. 11, str. 5-6.

- Skopljak, A. (2014.) *Stavovi roditelja prema aktivnostima muallima u mektepskoj nastavi*. Travnik: neobjavljen magistarski rad.
<http://fis.edu.rs/blog/2011/06/07/osobine-i-sposobnosti-koje-mora-posjedovati-muallim>
<http://el-asr.com/tekstovi/islamska-nacela-u-odgoju-djece/>

Summary

MUALLIM-MAKTAB STUDENT- PARENT

Aljo Cikotić

The role that a muallim has in maktab and a present moment require of him to be a person of trust, up-bringer, counsellor, organiser, coordinator, and innovator. The role model for such a muallim is Allah's Messenger s.w.s. as is stated in surah Al-Ahzab ayah 22: *Verily in the Messenger of Allah ye have a good example for him who looketh unto Allah and the Last Day of the Hereafter, and remembereth Allah much.* Allah's Messenger was of highest morale character. He was honest and just, truthful and fair, he was cheerful and compassionate. He spoke slowly and clearly, his clothes were clean and neat. He used to pay a visit to the sick and console them. Only those that are themselves well brought-up and educated can be able to bring-up and educate new generations of Muslims.

This article attempts to offer some guidelines for muallims referring to some character traits that are required, creativity in maktab class and an active cooperation with students and their parents. The success of maktab class is greatly dependent upon the success of this cooperation.

Key words: muallim, maktab student, parents

الموجز

معلم الدين وتلميذ الكتاب والوالدان

عليو تسيكوتيتش

إن الدور المنوط بمعلم الدين في الكتاب واللحظة المعاصرة يفرضان عليه أن يكون أهلاً للثقة، ومُربيًا، وناصحًا، ومنظمًا ومنسقًا، ومبتكرًا بعبارة واحدة – أن يكون شخصية متعددة المهارات. وأسوة معلم الدين في كل الأمور رسول الله محمد صلى الله عليه وسلم، امتثالًا لقوله تعالى في الآية ٢٢ من سورة الأحزاب: { لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا }. لقد كان رسول الله صلى الله عليه وسلم عظيم الخلق، أمينًا وصادقًا وعاقلًا، وكان طلق الوجه طيب السريرة، وكلامه بين فصلًا، وكان يحب الملبس الجميل والنظيف، ويمزح ولا يقول إلا حقا، وكان يعود المرضى ويواسيهم. إنه لا يحسن تربية الأجيال المسلمة وتعليمها إلا من كان متربيا ومتعلما.

يهدف هذا العمل إلى تقديم إرشادات لمعلم الدين حتى يكون أكثر نجاحا في عمله، وتتعلق تلك الإرشادات بالخصائص المرجوة والإبداع والابتكار في الكتاب، وبالتعاون الفعال مع تلاميذ الكتاب ووالديهم، فالنجاح في كتابتنا يعتمد بشكل كبير على جودة تلك العلاقات.

الكلمات الرئيسية: معلم الدين، تلميذ الكتاب، الوالدان.